



www.unijakm.org

УНИЈА

ИНФО

 **UNHCR**
The UN Refugee Agency

Број 76-77.

Год. VIII

Београд

2011.

Бесплатан примерак

ISSN 1820-3531

Издавање овој Билтена омогућио је Високи комесаријат за избеглице (UNHCR)



КОШ ЗАЖИВЕО



ОЛИВЕР ИВАНОВИЋ:

ПОВРАТАК БЕЗ ПРИТИСКА (стр. 3)



РЕПОРТЕРИ УНИЈА ИНФО НА КИМ СВЕ ЈЕ ИСТО...

Током вишедневног боравка на КиМ, наша екипа имала је прилику да на лицу места види како српска заједница прославља Срећење, односно Дан државности Републике Србије, док су само два дана касније, Албанци обележили шрећу годишњицу самопроглашене им државе Косово.

стр. 7.

ПРОМОВИСАН ПРОЈЕКАТ ПОВРАТКА У ПРИЗРЕН ЗА ДОСТОЈАНСТВЕН ЖИВОТ

Представници амбасаде Велике Британије у Приштини, Министарства за заједнице и повратак, Данског савета за избеглице, локалних власти, повратника, у присуству верских великодостојника свих заједница, представили су овај пројекат.



стр. 11.

ДРАГАНА СТОЈАНОВИЋ - МИНИСТАРСТВО ЗА ЗИП ПРЕМАШИЛИ СМО ПЛАН

У прошлој години планирали смо да изградимо 400 стамбених јединица и поносно моћу да ипак да смо тај план премашили.

стр. 14.



СТАМБЕНО ЗБРИЊАВАЊЕ У СМЕДЕРЕВУ УСЕЉЕНА ПРВА ЗГРАДА

Пред саму Нову годину 16 породица избеглих и интерно расељених лица смештених у колективном центру "ОРА" - Радинац и четири социјално угрожене породице са територије града Смедерева нису могле ни да сањају лепши поклон.



стр. 16.

"ИДИ-ВИДИ" ПОСЕТА ПОТКАЉАЈИ ОСТАЈЕМ ОВДЕ

Јовица Тасић, заинтересован за повратак у Призрен, након обиласка остацима свој дома, изјавио је да му се омоћући да остане и сачека стварање услова за реконструкцију куће. Таквом захтеву су се сипнићано прикључили и остали учесници посете.

стр. 22.



У ПОСЕТИ НЕБОЈШИ ДРЉЕВИЋУ У ЖАЧУ ОДРЖАЛА НАС ЈЕ ВОЉА

Од марта 2010. ошкад смо овде направљено је 19 кућа. Између 12 и 15 представника породица сипално је присућно.



стр. 24.

ВЛАДИКА ТЕОДОСИЈЕ И КОМАНДАНТ KFOR-А БИЛЕР ВРАТИТЕ СЕ

Командант KFOR-а Ерхард Билер поручио је свим Србима који живе у Србији или у другим местима ван Косова да се "заиста моћу враћипи, јер сипање сигурности на Косову омоћућава њихов повратак".

стр. 26.



ОЛИВЕР ИВАНОВИЋ, ДРЖАВНИ СЕКРЕТАР У МИНИСТАРСТВУ ЗА КИМ



фото: Богдан Мезица

ПОВРАТАК БЕЗ ПРИТИСКА

Без договора који би требало најправилни кроз политички дијалог између Београда и Приштина, тешко да ће доћи до неких већих побољшања у процесу повратка. Треба да будемо објективни, јер несјорно је да је после 11 година знатно смањен број оних који стварно желе да се врате. То на крају крајева и не треба радити под некавим притиском, јер људи не смеју да буду део политичког пројекта. Они сами морају да процењују шта им је интерес, односно мотив, а не сумњам да тај мотив свако од њих дубоко носи у себи, нагласио је Оливер Ивановић, у интервјуу који је у организацији Уније, вођен на шаласима Међународног радија Србија.

МОТИВ

❖ *Због свега наведеног замолили смо државног секретара да нам мало више разјасни тај мотив...*

Није то тешко појаснити. Тамо је њихова имовина, нешто што су наслеђивали вековима. Тамо им је родбина и пријатељи, који су остали или се вратили. Тиме су већ створили плодно тле, како би и други могли да се врате. Тамо су гробови, цркве, манастири, све оно што просто вуче људе да се врате. Сећам се једног разговора са старијим човеком, који је могуће тада, 1999. године, имао око осамдесет година, када сам пун ентузијазма у Краљеву дошао да их обиђем и да између осталог, попричамо о евентуалном повратку. Долази тај чича после састанка и каже ми: "Реци ти мени, синко, да ли ти заиста верујеш да ћемо се ми вратити". Ја кажем вратићеш се, чича, сигурно, то не може нико да ти забрани. Он ме онако одмери и каже: "Слушај, можеш

ли ти мени нешто да обећаш, ако се ипак не вратим, да омогућиш да ме сахране тамо". Стварно ме погодило то кад сам чуо, али управо тај разговор показује колико је чврста веза нашег народа са том територијом, са тим простором...

❖ *Осим мотива, ти људи морају да имају и неке друге основне предуслове. Пре свега, безбедност за себе и своју породицу, али и економску одрживост.*

Кад је повратак у питању, сложили смо се с тим и за нас је довољно да сви људи буду безбедни, да их нико не узнемирава, да раде и да од свог рада живе. Сва помоћ која долази из Србије, односи се на то да им се помогне у првим годинама повратка и да им се омогући да раде. Они и под овим условима обрађују земљу и показују одређену чврстину, а то што они могу да издрже, мислим да би мало ко од нас, који живе у урбаном срединама, то издржао. Ипак, као што видите ти људи тамо опстају.

ДИЈАЛОГ КРАЈЕМ МАРТА

Најављени дијалог између Београда и Приштине требало би да почне до краја марта. Чим новоформирана Влада ПИС Косова одреди тим, преговори могу да почну, каже Оливер Ивановић.

Он је подсетио да је Београд одавно спреман за дијалог са Приштином, о чему говори чињеница да је одређен координатор чији је главни задатак комуникација са свим државним институцијама које имају информације о стању на терену, како би се дијалог одвијао на прави начин. Ивановић каже да сачињена платформа за разговор поштује државне обавезујуће документе, попут Устава, скупштинских резолуција и других одлука. Поред тога, како је навео, у оквиру платформе се поштују и међународни документи, који нису у супротности са Уставом Србије и поменутим државним документима. Према његовим речима, проблеми које имају Срби на КиМ могу бити решавани преговорима, због чега је Београд и заинтересован да учествује у њима. С друге стране, Ивановић наводи да не верује да постоји иста заинтересованост Приштине да ти проблеми буду решени. Међутим, указује да је и трећа страна ЕУ и УН, односно званичници међународне заједнице, форсирају дијалог схватајући опасност од тренутног статуса. Државни секретар сматра да за предстојећи дијалог у којем ће посредовати ЕУ, али у којем ће и УН имати значајну улогу имајући у виду Резолуцију 1244 СБ, не би требало да постоји временски оквир, већ да он траје колико то буде требало.

ПРИМЕР

❖ *Можда је пример Осојанске долине, могао да буде баш тај пошцијни мотив за оне који су изразили жељу за повраћком.*

Повратак у Осојане је један успешан пројекат замишљен још у октобру 1999. године. Ми смо тада направили први пројекат за повратак којим је планирано да се врати 6,5 хиљада људи. Објективно речено, то није било реално, јер за то нису постојали политички и безбедносни услови. Данас имамо ситуацију да се шири тај појас на коме Срби могу да се врате у условима који нама одговарају. Нормално, да оно што људи доживљавају у Шаљиновици, Кошу, Драгољевцу или Опрашкама и другим повратничким селима, није нормално за сваког оног ко живи у централном делу Србије, или било ком другом цивилизованом уређеном граду или средини. Али такви примери радују и управо говоре о ономе што смо рекли на почетку разговора.

❖ *Од свих села Жач је био у најтежој ситуацији. Прва зруја повраћника у Горњу махалу је и физички нападана, слично се догодило и са повраћницима у Доњу махалу. Све су то они издржали и сада се налазе у својим кућама.*

Муке кроз који су прошли повратници у Жач, најбоље они знају. Скоро две зиме су провели под шаторима. То је страшно, али то показује да ни ми нисмо



Интервју са г. Ивановићем, Жељко Ђекић, уредник Унија ИНФО, водио је у студију Међународног радија Србија

реаговали баш адекватно, брзином којом је требало. Да не помињем међународну заједницу и косовске институције. Међутим, радује то што су ти људи остали и опстали, да се вратила једна комплетна породица са троје мале деце. Онај човек који доведе породицу, чврсто је решио да се за ту породицу бори. Тим чином он шаље поруку свима нама да је он одлучио да ту остане, али и сваком оном који би покушао да га нападне или спречи у тој намери.

❖ *Да ли ће Министарство да помогне људима у Жачу?*

Ми смо од првог дана њима помагали. Нажалост, наше компетенције на Космету нису велике. Међутим, када су у питању социјална давања ми наше обавезе испуњавамо уредно. Исто тако, помогли смо и око сетве тако да су ови људи засадили 16 хектара пшенице, 20 ари јагода. Помоћићемо им и у пољопривредној механизацији, а сада управо финансирамо и изградњу две куће за повратнике у ово село. Наша помоћ неће се односити само на Жач већ и на сва повратничка околна села, Драгољевац, Мужевине, Синаје, Благачу, Бело Поље, тренутно, пре свега, у сетвеном и репро материјалу.

ИНЦИДЕНТИ

❖ *Инцидента ипак има. Пре неки дан је запаљена кућа у Шаљиновици.*

У Шаљиновици је запаљена кућа у којој није било никога и то је озбиљан проблем. Срби не могу да живе тамо непрекидно због лоших животних услова и с времена на време иду да обиђу фамилију. Кад кућа остане празна, обично постаје мета за пљачке или паљевину. Слична ситуација се догодила и у Опрашкама где је, такође, једна кућа спаљена. Крајем јануара тамо је било и више физичких напада на повратнике, тако да то видимо као још један притисак на Србе.

❖ *Како то сиречиши?*

Потребна је брза и енергична реакција EULEX-а, која је изостала до овог тренутка. Не очекујемо од њих да иду и хапсе, али очекујемо од њих да врше притисак на



полицију. То је упозорење и нама који утичемо на избор места у које се људи враћају. Тај избор мора да буде реалистичан, а не да имамо неке велике захтеве око повратка, па да се на крају догоди да се људи врате, али да ту не могу да остану. Друга ствар је да изузетно морамо да водимо рачуна и приликом избора људи који се враћају. Везе, познанства, протекција су веома лош метод када је повратак у питању и то морамо да спречимо.

❖ *Када сте поменули поштенцијалне повратнике, чињенице говоре да се углавном враћају људи који заиста итешко живе у централној Србији. Не могу више да плаћају кирије, немају посла ...*

Одлука о томе да се човек врати је увек избалансирана. Баланс између две крајности, два проблема. Остати овде у централној Србији, бити незапослен, радити нешто на црно, живети од данас до сутра или сукобити се са физичком небезбедношћу у селу где треба да се врати. Тамо јесу тешки услови, али ипак си на своме. То су две крајности, два аргумента, које човек узима у обзир пре него што одлучи и онда је одлука најчешће оваква, идем ја, а породица нека остане. Што је у крајњем добро решење, јер неко мора бити први, не можемо сви одмах. Али то је до сада резултирало често да појединац остане тамо, док га истовремено све време вуче породица и када оде, деси се случај као овај најновији у Шаљиновици. Храброст је веома битна, али ја нисам за луду храброст и не треба ризиковати живот ако услови нису створени. Битно је да створимо атмосферу да Србин може да се врати, а да то не представља

позив на нападе што се се дешавало у већ поменутом Жачу.

ВЛАДИКА

❖ *Ујаво Осојанска долина, ошвара враћа чиставе Метхохије према Призрену. Тамо дувају неки поштивни ветрови. У Призрен се враћо владика Теодосије, жраде се и куће.*

То је изузетно важна ствар и желим да изразим захвалност владика Теодосију за лични чин храбрости да се врати у Призрен тамо где му је и место. Каква је порука послата људима обичним смртницима, ако владика неће да буде у Призрену. Да је тамо апсолутно небезбедно. У супротном их не могу убедити Срби, не може их убедити ни власт Србије, KFOR и EULEX, а још мање их могу убедити Албанци. Према томе, ако је владика дошао то ствара другачију климу. Не само то, него ја мислим да се његовим доласком у владичански двор, повећава пажња међународне заједнице на тај простор због њега самог, али и осталих Срба тамо.

❖ *Најављује се обнављање Богословије, односно поштак њеног рада. Како то коменшаришете?*

То је изузетно важно. Српска православна црква је одиграла велику улогу 1999. године, а мислим да је та улога могла бити и боља и ефикаснија да је евентуално владика остао у Призрену. Да ли је постојао лични ризик, јесте, али знате, без личне храбрости и личног примера тешко ћете неком у ширем контексту објаснити шта је добро. Почетак рада Богословије, само би још

БОРИСЛАВ СТЕФАНОВИЋ, ШЕФ ПРЕГОВАРАЧКОГ ТИМА БЕОГРАДА

ВАЖАН УСПЕХ ПРЕГОВОРА

Србија не жели да питање Косова блокира њен пут у ЕУ, већ да у директним преговорима с Приштином усклади национални интерес и оно што је поглед Брисела на могућа решења, изјавио шеф преговарачког тима Борислав Стефановић.

“Спремнији смо него икад да на нов начин дођемо до најоптималнијих решења. У односу на раније преговоре, наш приступ сад није ушанчен јер штитећи државне интересе желимо да питање Косова не блокира наш пут у ЕУ, да људи на Косову живе нормално и безбедно да имамо трајан мир, уз историјски компромис Срба и Албанаца”, поручио је Стефановић. Он је за Блиц оценио да ће за Београд бити веома важно колико су преговори успешни јер ће Србија тако лакше остварити циљ добијања статуса кандидата и почетка преговора за улазак у ЕУ, иако то није формалан услов. Он је рекао да ће први директни разговори Београда и Приштине бити вођени у Бриселу, уз посредовање и учешће ЕУ, и додао да су српски експертски тимови урадили предлоге и модалитете решења за неке од тема.

“Урађене су алтернативе за прве могуће теме, телекомуникације, авио-саобраћај, катастар и питање несталих. Нека питања су изразито повезана, попут функционисања институција на северу, легализације докумената, присуства Приштине на међународним скуповима”, рекао је Стефановић. Он је истакао да нема основа за нагађања да ће директни преговори значити признања Косова. “Не постоји основ за тако нешто. Критичари који тврде да ми неко признајемо зато што разговарамо с њим доводе у питање нормалан европски процес решавања проблема”, оценио је Стефановић.

Борислав Стефановић је био на месту политичког директора Министарства иностраних послова од 2007. и водио је преговоре о продаји Нафтне индустрије Србије (НИС) 2008., као и преговоре са Израелом о спорном уговору о закупу сателита, који су крајем 2010. резултирали битним смањењем дуга. Такође је водио преговоре о доласку мисије ЕУ (Еулекс) на Косово.



више допринео стабилизацији ове некад мултиетничке средине.

❖ *Пар стоишина мейшара од Саборне цркве у Призрену, крајем прошле године, зајочела је изградња српских кућа...*

Да се разумемо, Призрен је до 1999. године стварно био један мултиетнички град, који је готово избалансирао три етничке заједнице и ту се живело у међусобном разумевању. Свашта се у међувремену дешавало, али тај призренски дух је нешто другачији. То је једна урбана средина, где је могућ суживот.

❖ *У граду је остало 18 Срба међу којима и једна девојчица.*

То је још један пример јунаштва, храбрости, али и издржљивости. Прошли су кроз један тежак период и сад напoкон живе у мирнијим условима. Нема више инцидентата тог типа и мислим да је њих 18 најиздржљивијих и најупорнијих створило услове да се неко други враћа.

ЕКОНОМИЈА

❖ *Као неко ко се бавио економијом, видиш ли начин како економски оснажити људе који су се вратили на КиМ, али и оне који су остали и ојстали тамо.*

Економска сигурност је веома битна и она дође одмах после физичке и правне. Оно што је лоше је настојање свих повратника да се запосле у некој државној институцији. Уназад неколико година говорим нешто што људи неће да чују, али извесно је да неће бити нових запошљавања, у државној управи. Гледајући на дуже стазе није добро да се људи ослањају само на плату у државној управи. Одрживије је и исплативије да раде нешто. То нешто сад је сведено на веома мали број послова који они могу да раде.

❖ *На шта конкретно мислиш?*

Пољопривреда, прерада хране, то су тренутно једини правци. Знам да многи кажу да од тога нико није зарадио, али ја кажем тачно није зарадио, али није ни гладан. Ово је време када не можемо да говоримо о

НЕПРИСТРАСНА ИСТРАГА

Говорећи о истрази, поводом извештаја известиоца Савета Европе, **Дика Мартија**, Ивановић је изразио сумњу да ће EULEX у постојећем формату имати снаге и храбрости да истрагу изведе до краја. Пре свега, због чињенице да је мисија у Приштини изложена сталним притисцима и контактима са косовским Албанцима, што слаби одбрамбени механизам и неутралност, истакао је Ивановић. Он као једно од решења види формирање посебног, независног одељења, које би се налазило ван територије КиМ. Уколико то није могуће, онда би требало размислити о томе да можда Хашки трибунал прошири свој мандат и на ову истрагу, али уз сагласност Савета безбедности УН, као и САД и ЕУ.

БУЏЕТ МИНИСТАРСТВА ЗА КИМ ЗА 2011.

“Буџет Министарства за Косово и Метохију за ову годину износи четири милијарде и 280 милиона динара, што је за 300 милиона динара више него лане, али да се близу 87 одсто буџета користи за плате запослених у локалној самоуправи на Косову и Метохији и да постоје трошкови за школе и општине”, изјавио је **Горан Богдановић**, министар за КиМ. Према његовим речима, око 10 одсто средстава ће и даље бити коришћено на обезбеђивању кућа и станова за повратнике, социјалну и материјалну помоћ и за обнову и изградњу школа.

неким великим захтевима, великим плановима. Можемо да размишљамо о преживљавању, како бисмо дочекали период када ће већи инвестициони захвати моћи да се догоде. Већи инвестициони захвати доле на читавом КиМ, па и на Балкану зависе од три битна фактора. Први је политичка стабилност, други је владавина права, трећи је инфраструктура. Четврта ствар, исто тако битна је квалификована радна снага. Тога нема, а ни међу Албанцима није боља ситуација. Опет све нас враћа на пољопривреду, на воћарство, не мислим на ратарство, то баш није профитабилно, и прерада тих производа може да да озбиљан број места за запошљавање. Ту им ми морамо помоћи, али иницијатива мора да крене са терена.

❖ *Винарски крајеви су погодни за то. Велика Хоча, Ораховац, али и нека села око Призрена могу да буду занимљива за предлоге које наводиш.*

Винарски крајеви имају традицију, крајеви који могу произвести и друге прехранбене производе као што су прерађевине млека. Имамо и велики број манастира, историјских споменика. Зашто једног дана и туризам не би могао да буде уносна грана. Пре две године били смо у Аустрији, заједно са десетак винара из тог краја и видели су како Аустријанци раде у много лошијим условима са много мање земље, а имају квалитетно вино. Тамо читаво село има једну линију са сто прозвођача и онда то буде исплативо. Важно је да људи схвате да не могу сви да имају и своју линију и муљачу и друге ствари потребне за производњу. Недостаје ту наравно и више координације, али све се то у ходу може решавати

❖ *На крају, и ове године се по ко зна који пут поставља питање приватизације Брезовице. Шта Министарство ради по том питању?*

Ми се опиремо тој приватизацији. Не знам да ли ћемо у томе успети, али сваке године они покушавају да то ураде. Оно што је лоше јесте то да ми немамо директну комуникацију са председником општине у косовском систему, али му стално шаљемо поруку да размисли пре него што се одлуче на тај потез. Брезовица би, по свим параметрима, требало да буде перјаница туризма на Косову и Метохији и због тога треба добро размислити пре него што се уђе у процес приватизације.

Разговарао: **Ж. Ђекић**



РЕПОРТЕРИ УНИЈА ИНФО НА КОСОВУ И МЕТОХИЈИ

СВЕ ЈЕ ИСТО...

Током вишедневног боравка на КиМ, наша екипа имала је прилику да на лицу места види како српска заједница прославља Срећње, односно Дан државности Републике Србије, док су само два дана касније, Албанци обележили шрећу годишњицу самопроглашене им државе Косово. Занимљиво да су и једни и други, по старим добрим балканским обичајима, сјојили шај празник са викендом, а дружа сличности очистиовала се у шоме да нико у први план није истиакао проблеме обичног народа са којим се он свакодневно сусреће. Економска криза, незајосленост, нејосштојање сшабиленх инстиишција и овај пут шешто су маскирани разним манифестацијама на којима су и једна и дружа сшрана величала своје “усшехе”, који су оку обичних смршника шешко видљиви.

Ипак, овај текст нећемо да почнемо ни са једном темом везаном за две највеће заједнице на КиМ, већ трећом, ромском. У Косовској Каменици присуствовали смо “Индивиду” посети тринаестеро Рома, припадника седам породица, које су дошле да обиђу своја опустошена имања у општинском средишту, али и околним селима.

ОВДЕ СЕ ЛАКШЕ ДИШЕ

Овим речима обратио се **Рецепи Зећир** присутнима на састанку уприличеном у згради општине, наглашавајући, у име свих учесника посете, да сви они желе да се врате и то што пре. Неколико тренутака касније Рецепт је навео да је приликом посете остацима своје куће у насељу Трајко Перић доживео отворене претње, али да упркос томе његова жеља за повратком нимало није спласнула. Предложио је да се њему направи кућа на неком другом локалитету, што су подржали и остали Роми, истичући да би желели да се сви врате на једно место.



Зећир Рецепт на састанку у општини

У име општинских власти расељенима су се обратили **Елмер Ајвази**, директор локалне администрације и **Теута Сељими**, службеница за повратак. Ајвази је истакао да је неопходна обострана воља да би се се они вратили и да ће им локална власт пружити подршку у њиховим захтевима за повратак.

МОГУЋА И ДИСЛОКАЦИЈА

Општинска службеница тражила је од потенцијалних повратника да они поднесу писмени захтев Скупштини општине за повратак, а да по постојећим регулативама одборници могу да донесу одлуку да им се свима одобри да се врате у једно место, предлажући село Беривојце.



Теута Сељими, Елмер Ајвази, Дејан Блажојевић и Драгана Стојановић

Истовремено их је питала због чега не желе да се врате у село Огоште, јер је тамошња албанска заједница изразила подршку таквом пројекту. Потом су се присутнима обратили готово сви учесници посете, представници међународних организација, као и **Драгана Стојановић**, директорка департмента за повратак у истоименом Министарству. Нагласила је да ће им Министарство за заједнице и повратак помоћи у изградњи кућа, пружити социоекономску подршку и доделити одређене грантове у вредности од 2 000 евра. Расељени Роми су прихватили понуђене услове и непосредно по завршетку састанка, потписали и уручили захтев о повратку, председнику Скупштине општине. Шире о овој посети моћи ћете да прочитате у наредном броју УНИЈА ИНФО, а за крај извештаја са овог скупа, навешћемо да се за повратак на простор ове општине могу пријавити и други прогнани Роми који своје захтеве треба да предају представништвима UNHCR-а и Данског савета за избеглице у Београду или другим градовима у централној Србији, где ове организације имају своје канцеларије.

ОСТАЛА ДВА СЕЛА

Пожелевши учесницима посете срећан пут, наша екипа кренула је у другом правцу, према Косову Пољу. Тамо, по раније утврђеном распореду, требало је да нас сачека у Канцеларији за заједнице и повратак **Слађана Лазих**, шефица. Слађана и њен сарадник **Зоран Китић**, упознали су нас са тренутном ситуацијом у којој се налазе заједнице у овој општини.

Враћају се људи углавном из РАЕ популације, док је број повратника српске националности веома мали. Према

њиховим речима, у овој години требало би да се Срби врате у Горње Добрево, али пошто тада још увек није била изабрана влада Косова, нису били сигурни који ће од пројеката бити одобрени. О организованом повратку у ово село дуго се прича, али резултата нема.

Од њих смо сазнали и да су се два села одвојила од општине Косово Поље и да су административним путем припојена новооснованој општини Грачаница. Ради се о највећем селу Угљаре, где су измештене готово све српске институције, и селу Преоце. Тако да осим појединачних случајева у самом граду, Срби живе једино у мултиетничком Бресју и чисто српском Кузмину, где их је преостало преко пет стотина. Врло педантно, Слађана нам је изнела и бројке повратника, а затим са нама кренула у обилазак две повратничке породице у наведеним селима.

НЕДОСТАЈЕ КОМПЈУТЕР

На крају Кузмина, у тек изграђеној кући, сместила се породица **Синише Стојковића**. Супругу **Весну** и децу **Стефана** (14) и **Кристину** (9), затекли смо у поподневном одмору.

Весна нам каже да је супруг Синиша морао да оде до Грачанице како би извадио упут за операцију ноге на коју би требало, по четврти пут, да иде Кристина. Она има проблема са стопалом, али се по њеном понашању то не може приметити. Сазнајемо да су се Стојковићи вратили овде крајем 2005. године, а да им је тек пре неколико месеци изграђена кућа. До тада су живели у трошној породичној, надомак њихове садашње куће. Задовољни су условима живота, а оно што им тренутно највише недостаје је компјутер за децу. Стефан је одличан ученик осмог разреда и често иде код комшија да игра игрице или сурфује по интернету. Кристини је то због већ поменутих ноге много теже. Кад смо је питали шта би желела да буде кад порасте, одговара лекарка, па да може да помаже деци, као што њу лече њени лекари. Весна нам прича да доста тешко живе, од минималца, да је до запослења веома тешко доћи, али не жале што су се вратили. Само да операција добро прође, да се Кристина опорави, све остало ће већ бити лакше, истиче она.



Весна, Стефан и Кристина Стојковић разговарају са Слађаном Лазић, шефицом Канц. за заједнице и повратак



Породица Величковић испред стпаре породичне куће

ДА НАМ ИЗГРАДЕ КУЋУ

Одлазимо од ове породице и упућујемо се ка пет минута вожње удаљеном Бресју. Овде живи и Слађана чија породица није напустила простор Косова и Метохије. Успут нам прича да им није толико тешко било 1999. године да остану и да су их тада заштитиле комшије. Много горе је било приликом мартовског погрома 2004. године, када су запаљене, српска општина и амбуланта у овом селу и када су његови мештани једва извукли живу главу. Улица у којој сада живе Срби срећена је веома добро. Постављен је нови асфалт, тротоари и расвета тако да њени становници немају већих проблема. У скорије време није било међуетничких инцидената, па је и то један од разлога да се након једанаест година прогонства у село вратила једна српска породица.

Из Краљева су стигли **Живорад Величковић** (52), његова супруга **Соња** и два дечака, **Александар** који иде у седми разред и **Јован** ученик петог разреда основне школе у Угљару. Дечаци фини, културни, добри ученици, кажу да су се у школи лепо снашли, а да се још увек навикавају на нови дом. Тачније, стару породичну кућу Величковића у којој ова породица има на располагању једну собу. Живорад, за разлику од супруге Соње, која ради у КБЦ "Симонида" у Грачаници, није запослен и нема никаква примања. Једино што помаже брату на имању. Волео би да нађе неки посао, а пре свега да им се изгради, како им је обећано при повратку, нова кућа. Надају се да ће надлежни испунити обећање, а дотле ће се некако стиснути у свом собичку. Ипак, само једно место на свету се зове дом.

То нам потврђује и Живорадов брат **Владимир**, стар 56 година, нежењен. Није напуштао родно огњиште. Са њима живи још један брат, најалост лошег здравственог стања, каже Владимир, додајући да му је драго што се Живорад са породицом вратио, јер ће његови синови наставити лозу Величковића овде у Бресју.

Уз залазак сунца растајемо се са Слађаном и крећемо ка Грачаници, на заслужени одмор. Сутра нас очекује пут ка Осојанској долини.

У ОПРАШКЕ ПРЕКО ДРЕЊА

Сутрадан пут Приштина - Пећ, у јутарњим часовима необично пуст. У ово време гужва према највећем граду



РЕПОРТАЖА

на Косову је веома велика, па нас то још више изненађује. Тек када смо видели да су сви аутомобили из супротног правца окићени заставама, разних врста и боја, схватамо да је 17. фебруар. На скретању у Клину гласна музика чује се чак из центра града, а на сваком ћошку окачене заставе разних земаља, највише албанских. Рано се кренуло са обележавањем празника, констатујемо онако више за себе.

Ипак, све то има и одређене предности, бар за нашу екипу, тако да смо врло брзо стигли у Осојане, где нас је у тамошњој основној школи дочекала службеница за повратак **Весна Маликовић**. Пошто је њено време драгоцене, не желећи да га залудно трошимо, одмах се упућујемо у Опрашке, село где је од Нове године било више инцидената, односно напада на повратнике, а и једна је кућа изгорела. Прошавши Дрење, као у филму "Ко то тамо пева" чека нас препрека. Даље нећете моћи!



Лакше је уз помоћ ципа

Ове речи упутио је, идући нам у сусрет, **Петко Милетић**, повратник у ово село. Убрзо следи и образложење. Због расквашеног пута, возећи децу из Осојана, Петков аутомобил се заглавио и закрчио нам пут. Брзом интервенцијом наш цип је са лакоћом спустио његов аутомобил према Дрењу, али је са доста тешкоћа успео да се попне до првих кућа.

СПАЉЕНА КУЋА

У овом делу села затекли смо још само **Драгослава Вулетића** са верним пријатељем, псом **Џекијем**.

"Хвала вама што сте дошли да видите каква је ситуација код нас. Живи се тешко. Безбедност нам је веома угрожена. Кућа поред моје је мистериозно изгорела. Истрага је на крају показала да је највероватније био у питању кратки спој на електроинсталацији, у шта ми не можемо да поверујемо. Тим пре, што је овде било и више физичких насртаја на повратнике, а један наш комшија морао је након таквог напада да потражи помоћ у косовскомитровачкој болници. Још увек се није опоравио. Нас је овде мало, а често нас обилазе и ловци албанске националности, иако је време ловостаја. Није нимало пријатно када се непознати људи појаве са пушкама и керовима на вашем имању. Мени је можда и лакше у односу на комшију Петка који има двоје мале деце. Она сада више ни из куће не смеју да изађу напоље. Ја редовно одлазим до продавнице, идем и до Осојана и ако нам направе пут, кога тренутно ради KFOR, биће нам много

лакше. Време овде споро пролази, поготово зими. Дођу ми мајка, брат са децом и женом, онда је обичније", прича нам у даху некадашњи келнер који је своје приходе зарађивао радећи у хотелу у Ђураковцу, а тренутно живи од минималца.

Каже да је постало опасно живети у Опрашкама, али не предају се. Треба им механизација на пролеће да засеју своје плодне њиве. Тада ће имати шта да раде и много мање времена да размишљају о евентуалним проблемима.

НИ КАФУ ДА ПОПИЈЕМО

Преко пута Вулетића, куће Милетића. Једна је од снајке, већ поменутог Петка, а друга његова где живи са супругом **Снежаном**, рођеном Крушевљанком, и двоје деце **Тамаром** и **Лазаром**. Тешко се овај брачни пар одлучио за повратак, али када већ јесте, не желе и поред инцидената да напусте свој дом. Док Снежана кува кафу, са Петком обилазимо просторије са стоком. Храбар чин ових људи тешко може да се опише у неколико реченица, па смо мало то хтели и камером да забележимо. Али кафа и ракија за срећан пут остадоше непопијени, јер је Весна морала хитно да се врати у Осојане, где су је чекали новинари из Словеније.

И док ми остајемо у Жачу, колега Златко Весну одвози у Осојане. О повратницима у ово село писали смо од почетка њиховог нимало лаког повратка. Ипак, дочекали су и тај дан да се уселе у своје куће и да више не буду изложени хладноћи испод шатора смештених у центру села. Шатора више нема, остала је само транзитна кућа, да подсети да је ту некад био повратнички логор, добро чуван од стране војника KFOR-а. Међутим, као и увек, овом селу ћемо посветити нешто више пажње у даљем делу садржаја нашег часописа, јер његови мештани свакако то и заслужују.

ГАСИ ЛИ СЕ НАРОДНА КУХИЊА?

У Жачу затичемо и комби народне кухиње који делује у окриљу НВО "Мајка девет Југовића" из Грачанице. Овде је дислоцирана њихова кухиња у суседној општини Клина, у селу Видање. И не би то пикап возило нешто посебно привлачило пажњу да се за његовим воланом не налази жена. Зове се **Драгана**, има троје деце, живи у суседном селу Кош и сваки дан прође преко 150 километара, делећи



Драгана на свакодневном задатку

преко 150 obroka. О томе колико то овим људима значи не треба трошити речи, поготово самцима, којих је најчешће, на овом простору највише.

Драгана каже да се не плаши радити овај посао, много је више забрињава вест коју је чула да више неће бити пара за ове активности и да врло лако може да дође до тога да се ова народна кухиња угаси. Које би последице то изазвало, пре свега, за њене кориснике, али и за раднике који је опслужују, то само зна онај који живи у оваквим условима.

Драгану пратимо један део пута и дивимо се њеној брзини и спретности у подели хране. Није нам дуго требало да наиђемо на старији брачни пар поред пута који Драгану свакодневно жељно ишчекује. Због свих њих требало би пронаћи средства и омогућити овим људима да бар редовно добијају хлеб и један топли оброк дневно. С таквим размишљањима стижемо до Осојана и преносимо то људима из локалне српске самоуправе. Свесни су проблема, али и они не могу помоћи. Разлог је једноставан, недостатак средстава.

МЕМАРЕВИЋИ ВИШЕ НИСУ САМИ

У међувремену Весна је завршила “пресицу” са словеначким новинарима и заједно са њом крећемо у два километра удаљени Кош. Ваш репортер је у мају 2005. године, присуствовао повратку друге групе повратника у ово село и писао о томе у истом овом листу. И после толико година, мештани су га се сетили, а чувају и те текстове. Не само због тога, већ због храбрости, али и начина како би требало да изгледа одрживи повратак на примерима породица **Лацмановић** и **Лазих**, у наредном броју, посветићемо им ширу репортажу. Као што смо то учинили и са брачним паром Мемаревић који се сам вратио у Бело Поље поред Истока. Кренули смо да их обиђемо и тамо затекли још једног повратника, њиховог рођака **Живорада**.



Весна Маликовић са словеначким новинарима

Њему је направљена кућа, али није намештена тако да живи код **Жарка**. Захвалан му је на томе, а чим се створе услови за њим ће из Краљева, како нам рече, овамо и супруга и син.

Живорад је радио у пољопривредном добру “Дубрава”, тако да му обрада земље неће представљати проблем. Само да буде семена и да се рашчисте односи са комшијама Албанцима, у шта не сумња, опет ће његово домаћинство да заживи. Показује нам спаљену кућу, али и новоизграђену, скромнију него што је била.



Живорад Мемаревић

Тренутно сређује двориште, ограђује башту да стока не би улазила. Хоће ту да посеје лук, кромпир и остало поврће, да буде довољно за кућне потребе. Земље има око пет хектара, иза куће остао посечен шљивик. Ако буде садница, засадиће нови, јер само прави домаћини, као његов рођак и комшија **Жарко** тако раде. А то опет има своју поруку, да су чврсто одлучили да остану овде.

Из Белог Поља пуца поглед ка манастиру Гориоч. Грехота га је не обићи. Уместо KFOR-а испред манастира дочекују нас врло љубазно припадници КПС-а. Из манастира пуца прелепи поглед на Источно поље. Улазимо у цркву, палимо свеће и не узнемиравајући монахиње у поподневном одмору одлазимо ка Драгољевцу. Још једно повратничко село дочекује нас без шатора. Тачније само са једним, заједничким који их подсећа на готово годину дана битисања у њима. Ипак о Драгољевцу, Мужевинама и остатку посете општини Исток, писаћемо шире у наредном броју. У овоме нам то не дозвољава простор.

УГЉАРЕ

Последњег дана боравка на КиМ, у раним јутарњим часовима, стижемо у Угљаре, тачније у Дом здравља Косово Поље, измештен у овом селу. Врло љубазно особље упућује нас на доктора **Јордана Петровића**, офталмолога, иначе директора ове здравствене установе. Од њега сазнајемо да дневно имају преко 200 пацијената, готово све специјалистичке службе, а оно што је можда и најбитније да су њихове екипе врло ажурне и на терену. За такву активност **др Славица Чанковић**, добила је Плакету за хуманост коју традиционално додељују “Вечерње новости”. Искористили смо прилику да поразговарамо са њом, али и са још неким лекарима које смо затекли на послу. И о овоме шире у наредном броју у коме ћемо објавити и разговор са Драганом Стојановић, директорком департмента за повратак у Министарству за заједнице и повратак Владе Косова.

Тек пишући ове редове дошли смо до закључка да Срба и других неалбанских заједница на Косову и Метохији има, да живе у посебним животним условима, али да се о тим “малим” људима, за разлику од оних “великих”, углавном политичара, веома мало говори. Надамо се да смо бар део њих, овом репортажом представили на прави начин како би као светионик показали пут онима, који поред свега наведеног у овој причи, још увек имају жељу да се врате на своја имања.

Забележили: **Жељко Ђекић, Златко Маврић и Горан Томић**



ПОВРАТАК

НА ПРОМОЦИЈИ ПРОЈЕКТА “ОДРЖИВИ ПОВРАТАК У ГРАД ПРИЗРЕН” ЗА ДОСТОЈАНСТВЕН ЖИВОТ

Представници амбасаде Велике Британије у Приштини, Министарства за заједнице и повратак, Данског савета за избеглице, локалних власти, повратника, у присуству верских великодостојника свих заједница, представили су овај пројекат великом броју новинарских екипа, у резиденцији градоначелника Призрена, некада згради Дома војске.

Орхан Лопар, потпредседник општине, задужен за питање заједница, рекао је да овај Пројекат, има за циљ да допринесе стабилности мултиетничког друштва на Косову, које се заснива на толеранцији и промоцији људских и мањинских права, а његов крајњи резултат требало би да омогући одржив повратак и реинтеграцију 20 расељених породица.



Промоција пред њуном салом

ОБЕЗБЕДИТИ ОДРЖИВОСТ

У лето 2010. године, заједно са амбасадом Велике Британије Министарство за заједнице и повратак одлучило је да подржи пројекат повратка у град Призрен, почео је своје излагање **Саша Рашић**.

“Данас на Косову, на срећу, процес повратка није стао, напротив имамо све више и више људи који се враћају и желе да се врате, а ми ћемо им омогућити да то ураде, јер сви расељени на то имају право. Призрен је град где има услова за повратак, а и атмосфера је таква да се повратници могу осећати сигурним. Очекује нас затим, по мом мишљењу, тежи задатак, како обезбедити наставак живота повратника у својим кућама. Ми ту нећемо стати и верујем да ћемо са општином Призрен и амбасадом Велике Британије да учинимо све да повратници овде живе достојанствено, уосталом као и остале заједнице у Призрену. Повратницима се захваљујем што су донели одлуку да се врате, а ми смо ту да обезбедимо што боље услове за живот”, закључио је Саша Рашић, додајући да се захваљује свима онима који су учествовали у реализацији овог пројекта.

ПРАВО НА ПОВРАТАК

О повратку је говорила и **Ана Џексон**, отправница послова амбасаде Велике Британије, истичући да је њена земља одвојила два и по милиона фунти за процес повратка на Косово, од чега, преко 300 хиљада, само за овај. Она је навела да је сам пројекат имао много изазова и потешкоћа због ограничених средстава, али да је веома срећна што види да његова имплементација протиче добро.

“Свесна сам да повратнички процес има своје тешке стране, укључујући велике захтеве, јако ограничене фондове као и изазов економске сигурности и социјалне одрживости за припаднике мањина. Сретна сам да видим да је повратак остао један од приоритета за Владу Косова у циљу омогућавања да све заједнице на Косову буду у могућности да остваре своје основно право, да живе у свом месту порекла”, истакла је Ана Џексон, захваљујући се појединачно Министарству на чињеници да је добар партнер свих ових година нашег заједничког рада, општини Призрен што је прихватила овај пројекат, ДСИ-у на њиховом тешком раду да све поменуто функционише, Светом Спасу асоцијацији ИРЛ на њиховој подршци у свим компонентама пројекта и UNHCR-у на конструктивној подршци као агенцији која штити избеглице. Отправница послова амбасаде Велике Британије позвала је на крају религијске вође да помогну у изградњи толерантног друштва, а partnere и донаторе на пројекту, да допринесу повратничком процесу.

“Од виталне је важности за помирење и развој Косова да се процес повратка настави, јер ћемо сви ми, тиме допринети смањењу и одстрањивању покретача конфликта”, заључила је Ана Џексон.



Уводничари Адријан Оуври, Ана Џексон, Орхан Лопар и Саша Рашић



Скупу су присуствовали представници верских заједница и велики број новинарских екипа

ПРИМЕР ДРУГИМА

Присутнима се обратио и **Адријан Оуври**, представник ДСИ Косово, рекавши да је ово јединствена прилика да ДСИ ради заједно са великом групом заинтересованих страна и појединаца.

“Ово је напредни пројекат који се базира на оригиналности тимског рада. ДСИ и “Свети Спас” су тим који је у сталном, готово свакодневном контакту са колегама из општине, Министарства за заједнице и повратак и амбасаде Велике Британије, уз то не бих посебно истакао представнике UNHCR-а, свештенство православне, католичке и исламске заједнице и саме кориснике. Од виталне је важности напоменути да може бити јако компликовано радити на процесу организовања реконструкције и повратка у историјски центар града са много фактора који се једноставно морају узети у обзир током рада”, нагласио је Оуври и наставио:

“Ви, повратничке породице, сте начиниле драгоцене корак у рестаурацији центра града Призрена, јединственог карактера којег кроз историју прожима мултиетничност. Ово је први организовани урбани повратак на Косово. И неће увек бити лако након оволико дугог одсуства, али будите сигурни да имате потпуну подршку



Шадрваном до зградишћа

општине, Владе Косова, и свих локалних институционалних чиниоца, али наравно не заборавите и ваших комшија. Добродошли својој кући. Ми се такође надамо да сте ви прве међу многим призренским фамилијама које ће вашим чином бити инспирисане да у наредним месецима и годинама донесу одлуку да се врате кући”, истакао је Оуври.

Драган Стефановић је навео да је староседелац града Призрена и да се као представник прве групе Срба повратника у Призрену, искрено нада да ће у наредном периоду, поред њихових повратничких кућа, град Призрен дати прилику свима онима који су заинтересовани за наставак живота на овим просторима да то учине. Лично би пожелео да за годину две поред Поток махале, Пантелије, Шадрвана саживи живот у овом граду, нагласио је Стефановић.

Са презентацијом рада и активности Канцеларије за заједнице и повратак скуп се обратила **Игбалка Фазлија Рама**, а потом су се учесници састанка упутили ка месту где је кренула изградња повратничких кућа.



Испред зайочешће куће Драгана Стефановића

РУКА ПОМИРЕЊА

Испред куће повратника Драгана Стефановића, која се гради на темељима старе породичне куће, представница британске амбасаде још једном је подржала расељене у њиховој жељи за повратком.

“Желим да се захвалим повратницима који су се вратили у свој град и драго ми је што сам била у могућности да упознам господина Стефановића, да видим да је и његова кућа у изградњи, али и друге присутне повратнике. Из земље из које ја долазим, а долазим из Ирске, када се особа усели у кућу прво што урадимо је да им пожелимо дуг живот и пуно здравља. Надам се да ћу са задовољством то учинити ускоро свим повратницима када, ако све буде текло по плану, крајем маја, уђу у своје куће”, истакла је Ана Џексон.

И локалне власти још једном су изразиле подршку расељенима.



ПОВРАТАК



Саша Рашић у разговору са повратницима

“Увек сам говорио да ако је почетак заједничког живота могућ у урбаним срединама на Косову онда је могућ у Призрену, јер Призрен је један од најстаријих градова, на Балкану и један од најтолерантнијих. Ми смо већ пружили руку помирења повратницима и као већинска заједница и као комшије”, истакао је Орхан Лопар, потпредседник општине, задужен за питање заједница.

НАСТАВАК ИЗГРАДЊЕ

Саша Рашић, на крају посете, је обраћајући се новинарима најавио да се неће стати на ових двадесетак кућа и да ће већ наредних недеља у Призрену у “индивидуалну” посету стићи нова група расељених, где ће им бити предочено како стоје ствари на повратку у Поткаљају.

Забележили: **Златко Маврић и Горан Томић**

РАДМИЛА ГАЦИЋ

ОСТВАРИЛА МИ СЕ ЖЕЉА



Изградња и обнова кућа за Србе повратнике почела је почетком децембра у најстрожијем центру Призрена, у непосредној близини делимично обновљене Саборне цркве Свети Ђорђе. Међу прва три започета објекта налази се и кућа Радмиле Гаџић, коју смо приликом недавне посете овом граду затекли како обилази оно што је до сада урађено.

“Хоћу да се вратим у свој родни град, да живим као некад што сам живела. Ја потезем ово питање још од 2003. године, и хвала богу, испунила ми се жеља да почне да се гради моја кућа”, прича нам Радмила која очекује да се врати и њен супруг, а у догледно време можда и син и снаја. Све то зависи од тога да ли ће они добити запослење. Међутим, пошто је криза свуда, плашим се да ће то ићи доста тешко.

Радмила тренутно живи у Параћину, али се врло често може видети у Призрену. У последње време од када јој се почела градити кућа, Радмила често долази у Призрен, и како нам рече, слободно време проводи тако што обилази своје пријатеље из неких лепших времена.

“Радмила сам у “Фармакосу” више од 25 година тако да имам доста добрих пријатеља међу људима са којима сам провела толики радни век. Лепо су ме примили још 2003. године, када сам први пут дошла после егзодуса. Плакали су са мном, када су ме видели. Стварно сам оставила добар утисак, јер сам била и остала са већином Призренца стварно добар пријатељ”, истиче Радмила.

Она се, како нам рече, јако добро осећа у свом граду, а сматра да би и они Призренци који још нису смогли

храбрости да обиђу своје место то требало што пре да учине.

“Ако имају намеру да дођу, имајући у виду тренутну ситуацију, они не би требало да се плаше. Могу да им поручим да ја сама нормално шетам Призреном, улазим у радње, купујем. Обраћају ми се људи на српском језику и заиста морам да истакнем да немам проблема, барем не овде у Призрену”, каже Радмила упућујући позив свим Призренцима да се врате и затраже да им се имовина обнови, као што је и она учинила..

ДРАГАНА СТОЈАНОВИЋ - ШЕФ ДЕПАРТМЕНТА ЗА ПОВРАТАК
У МИНИСТАРСТВУ ЗА ЗАЈЕДНИЦЕ И ПОВРАТАК

фото: Горан Томић

ПРЕМАШИЛИ СМО ПЛАН

У прошлој години планирали смо да изградимо 400 стамбених јединица и поносно моћу да истакаемо да смо тај план прекорачили. Пошћо смо максимално искористили предвићени бућети за повраћак, урадили смо шест стамбених јединица више. Каићење доношења бућети, збоћ формирања нове Владе, сиречило нас је да донесемо коначан план повраћка, односно листу приоритети за 2011. годину, каже за УНИЈА ИНФО, Драћана Стојановић.

Крајем године чланице Уније обилазили су повратнике који су се вратили посредством регистрације. Нажалост, велики број њих није затечен у местима повратка.

ЛАПЉЕ СЕЛО

♦ Једно од тих места су и станови у Лапљем Селу. На узорку од двадесет породица на терену је евидентирано само њих девет, док је у једном стану зашћечена родбина лица које је добило стан. Како то коментаришете?

Министарство за заједнице и повратак је учинило све да њихов повратак буде што бољи. Добили су намештај, покућство, пакете хране и хигијене, дрва. У међувремену потписали су и уговоре о коришћењу станова. Поред свега тога, део повратника не живи у њима. Истина је да у једном живи родбина једног од корисника, иако је у уговору речено да то не сме да се деси, тако да ће тај уговор бити раскинут.

Неке породице, обећале су да ће повратак пролонгирати до завршетка школске године. Нажалост, ни оне нису испуниле тај договор, односно критеријуме за повратак

тако да је комисија утврдила да ће и оне добити раскид уговора.

♦ У Лапљем Селу је било доћовора да треба да се уселе станари у две нове зграде. Шта је ураћено по том питању?

У току су припреме за то. Било је одрећених проблема јер је извођач каснио са радовима. Најкасније до краја јуна завршићемо и две зграде у Грачаници, а сигурно и ове две наведене. Ти станови биће намењени углавном за интерно интерно расељена лица, тако да ће Министарству бити олакшан посао да дође до потпунијих информација о статусу будућих корисника, него што је био случај са повратком расељених из Србије. Један од наших задатака је и стабилизација заједнице, у овом случају српске тако да ћемо предност дати људима који нису напушћали Косово.

ПРЕДЊАЧИ ОПШТИНА ИСТОК

♦ Највећи број условно речено "правих повратника", забележен је у опшћини Исток. Иако су имали најшћеже услове, повратници у Јач су све издржали и уселили у своје куће. Да ли Министарство може тим људима да пружи и одрећену помоћ када је економска одрживост у питању?

Слажем се са Вашом констатацијом. Што се економске одрживости тиче, ми смо већ урадили тај посао. Људи су добили грантове. Изразили су жељу за пољопривредним машинама и тракторима и ми смо то испошћовали. Већ су и посејали своју земљу и тако да су добили све што је било потребно, а наравно и у будуће ћемо бити на располагању тим људима, ако им нешто затреба. Желим да истакнем да је тамо и безбедносна ситуација боља. Одрећене проблеме

стварала је једна породица, са којом је обављен разговор и добијено је обећање да неће више правити проблеме.

❖ **Каква је ситуација са повратком у Драгољевац, Мужевине, Синаје, Бело Поље и друга места у општини Исток.**

Тамо је најбоља ситуација. Општина Исток има најбоље резултате и што је врло важно и даље нам пристижу захтеви за повратак. Сматрам да ће ова општина ући у пројекат повратка РПК III.

Слична ситуација је и у општини Клина. И тамо има заинтересованих за повратак. Међутим, повратак у Пограђе, иако је планиран да се заврши прошле године, још увек није урађен. Који су разлози томе?

Имали смо великих проблема са извођачем радова и зналазимо неке друге могућности да се ти недостаци отклоне, како би људи могли да се врате на пролеће. Када сте поменули општину Клина, желим да истакнем да сам задовољна учињеним на пројектима повратка у ову општину.

❖ **Осим Клине, процес повратка РПК II, обухватио је и општинe Урошевца, Обилић и Ораховца. Какви су њихови показатељи повратка?**

У Обилићу је у току друга фаза РПК пројекта. Тамо је изграђено 20 кућа, у Ораховцу 30 кућа. У Обилићу су куће усељене, у Ораховцу још увек нису. Очекујемо да се то деси на пролеће.

❖ **Каква је ситуација са повратком у село Софтовић код Урошевца?**

У Софтовићу смо урадили куће. Људи су се вратили. Међутим, тренутно у селу има само пар људи. Рекли су да су због велике зиме и хладноће отишли код својих најближих у Србију. Надамо се да ће се и они са првим лепим данима вратити, засејати своје њиве, обновити окућнице и просто почети да живе на својим имањима.

УРБАНИ ПОВРАТАК

❖ **Крајем године почела је и изградња кућа у урбаном делу Призрена. Министарство је такође, један од носи-**

лаца овог пројекта. Можете ли да нам дајте оцену досадашње имплементације пројекта и кажете нешто више о плановима за ову годину.

Министарство је крајем године почело изградњу у урбаном делу Призрена. Главни донатор и носилац овог пројекта је Влада Велике Британије. Наш имплементациони партнер је Дански савет за избеглице. Велику подршку у реализацији пројекта имамо и од удружења "Свети Спас". За сада је започето пет кућа. Биће још пет, што укупно износи десет. То су куће у самом центру града и за будуће је план да би требало да се ради још кућа. У току су припреме и изналагање донатора за изградњу кућа у насељу Поткаљаја.

❖ **У општини Призрен изграђене су куће и у Доњој Србици. Није нам познато да ли су и усељене.**

Када је у питању Доња Србица имамо ту одређених проблема. Изграђено је тринаест кућа за повратнике и две за примајућу заједницу. Нажалост, тај пројекат се заиста одужио због проблема са извођачем радова. Још увек нису отклоњени сви недостаци и куће нису дате за употребу.

❖ **Налазимо се на почетку нове грађевинске сезоне. Из досадашњих искустава били смо сведоци да се куће завршавају крајем јесени и почетком зиме, иако да су услови за становање у њима изузетно тежки. Исто тако, теško је враћати и оне породице које би заиста хтеле да ураде, ако су на пример деца кренула у школу. Да ли се сада у Министарству води више рачуна о томе?**

Средства за пројекат РПК III већ су одобрена, с тим што још увек не знамо које ће општине бити обухваћене овим пројектом. Највероватније Исток и Клина, тамо где има највише заинтересованих људи за повратак. Обавестили смо општине још у децембру месецу прошле године, да почну са припремама на време, пре почетка грађевинске сезоне. Тиме ћемо избећи да се радови одуже дубоко у јесен и да комплетне породице усеље и да деца могу нормално да крену у школу.

Разговарао: **Жељко Ђекић**

РАДОЈИЦА ТОМИЋ, нови министар за заједнице и повратак

ПРОЦЕС ПОВРАТКА ЋЕ БИТИ НАСТАВЉЕН



Томић је агенцији Бета рекао да је неприкосновено право сваког расељеног да се врати на своје огњиште и да ће његово Министарство наставити да спроводи повратак расељених. Навео је да су приоритети Министарства стварање услова за повратак, као и реалан опстанак Срба који живе на Косову.

"Када кажем реалан и одржив опстанак и повратак, мислим, пре свега, на отварање нових радних места, како би, нарочито млади, могли да се запошљавају, што је један од услова опстанка, као и на побољшање безбедносне ситуације на овим просторима", рекао је Томић.

Навео је да ће Министарство које предводи наставити са изградњом 60 станова за повратнике у Штрпцу, а затим и изградњу почетих кућа за повратнике у Призрену. Министар је додао да очекује пуну подршку косовске владе и других министарстава, као и међународне заједнице и донатора.

Томић је члан српске Самосталне либералне странке, а 24. фебруара је преузео дужност од досадашњег министра **Саше Рашића**, такође члана СЛС-а.

У СМЕДЕРЕВУ СЕ МНОГО РАДИ НА СТАМБЕНОМ ЗБРИЊАВАЊУ ИЗБЕГЛИХ И РАСЕЉЕНИХ ЛИЦА КОЈИХ ИМА СКОРО 20 ХИЉАДА

ЈЕДНА УСЕЉЕНА, ЗАПОЧЕТА ИЗГРАДЊА ДРУГЕ ЗГРАДЕ

Пред саму Нову годину 16 породица избеглих и интерно расељених лица смештених у колективном центру “ОРА САРТИД” - Радинац и четири социјално уgroжене породице са територије града Смедерева нису могле ни да сањају леиши поклон. Добиле су кључеве 20 новоизграђених стамбених јединица у градском насељу Ковачићево. Изградња ових зграда представља једну од компоненти пројекта “Подношка избеглим и интерно расељеним лицима у Републици Србији”, финансираног од стране Европске уније путем инструмента претприсилујне помоћи за 2007. годину (ИРА 2007). Пројекат је реализовао Високи Комесаријат УН-а за избеглице (UNHCR) у сарадњи са Хаузинг центром. На истом месту почела је изградња нове зграде чији се завршетак очекује средином ове године.

Инвестициона вредност изградње стамбених јединица износи 387.000 евра док је град Смедерево учествовао у пројекту обезбедивши инфраструктурно опремљено земљиште и пратеће прикључке.

РАЗУМЕВАЊЕ ЛОКАЛНИХ ВЛАСТИ

Трагом ове информације, средином фебруара, наша екипа упутила се у овај град на Дунаву, да поразговара са локалним челницима задуженим за питања избеглих и расељених лица, али и да посети станаре ове зграде и поразговара са њима о новим условима становања. У згради Скупштине општине врло љубазно примили су нас др **Весна Јеремић Драгојевић**, члан Градског већа задужена за здравство и социјалну заштиту Смедерева и председник Савета за социјалну политику града и



фото: Богдан Меаџија

Зоран Радојковић, општински повереник за избегла и расељена лица.

Др Весна Јеремић Драгојевић, захвалила се Европској комисији, UNHCR-у и КИРС-у, на доброј сарадњи и разумевању и навела да је почела да се гради још једна зграда. Додала је да то нису једине акције које локална власт спроводи са наведеним партнерима, већ они пружају велику помоћ и у реализацији других пројеката. Пре свега, помоћ у грађевинском материјалу људима који индивидуално граде своје куће, а уложена су и одређена средства за пољопривредне програме.

ОПШТИНА СМЕДЕРЕВО

130 000	становника
18 000	расељених лица
830	избеглица
377	избеглих и расељених смештено у колективном центру
24	националности
20	породица усељено у новоизграђену зграду
7-8	милиона динара утрошено за пројекте за избегла и ИРЛ



СТАНОВАЊЕ



Душко и Јован Ђокић

Такође, много се чини и на економском оснаживању избеглих и расељених породица.

ЖЕЛЕ ДА ОСТАНУ

“Када смо направили Акциони план за 2008. годину, број лица у колективном центру је износио 632, а тренутно их тамо има око 370. То се уклапа и у планове КИРС-а и УНХСР-а о постепеном затварању колективних центара у целој Србији. У тренутку када број становника кампа дође на 100 особа можемо дефинитивно рећи и када ће се он затворити. Нама је циљ да у текућој години ова цифра буде за пола мања. У тренутку када смо радили анкету да ли ИРЛ желе да се врате или да остану овде, сви су рекли да желе да остану и наша намера је да им у томе и помогнемо. Међутим, без помоћи Владе, Европске комисије, УНХСР-а, општина тешко може сама да изађе на крај са заиста великим бројем лица која се налаза на нашој територији. Смедерево је град који има велики социјални проблем и налазимо се у месту где имамо 24 националности. Није случајно да су избегли и ИРЛ изабрали Смедерево, јер једноставно ми смо мултинационална средина. С обзиром да имамо жељезару сасвим је логична ранија миграција. Ту има и рођака и пријатеља који су овде раније дошли, па су на неки начин, поготово расељенима са Косова и Метохије, они пружили и логистичку подршку. Ми имамо око 18 хиљада ИРЛ, 830 избеглица и преко четири хиљаде њих који су добили документа наше државе. Велико је то бреме за град који по садашњим проценама има између 130-140 хиљада становника, наводи др Јеремић Драгојевић и наставља:

“Осим лица која су већ смештена или ће то бити у социјално заштићеним условима, 70 породица се изјаснило за добијање монтажних кућа. Међутим људи који уђу у те станове и куће морају имати и некакав посао и ми смо управо поводом тога радили нека истраживања. Сада је 15 пакета подељено са пољопривредним програмима, а јавило се 400 породица. То нам је био сигнал да тражимо више таквих пројеката који би се односили на сточарство, пластенике и неке друге програме помоћи. Припремили смо и парцелу у Малој Крсни од 37 плацева са по седам ари, где би град дао монтажну кућу са тим плацем. То је урбано село, има

школу, пут, пругу, плодне оранице. Некад је тамо био колективни центар. Иако је многимима можда представљао проблем да ће се локално становништво побунити због тога испало је супротно. Мене управо опседају становници Мале Крсне, када ће да крене тај програм, да тих 37 породица тамо дође, јер село изумире, школа је смањила капацитете. Они ће бити изузетно срећни да у своје средине приме ИРЛ, што мислим да је то један добар показатељ и добар знак за нас да су сви ови пројекти постављени на здраве темеље”, закључује Весна Јеремић Драгојевић

У КОВАЧИЋЕВУ НОВА ЗГРАДА

Неколико километара од центра града налази се насеље Ковачићево, а у његовом центру још издалека се виде обриси нове зграде. Полагано, излоканим путем, стижемо до ње и како то обично бива када у оваква насеља стигну кола са регистарским ознакама УНХСР-а, не треба много времена да се станари брзо окупе и одмах без питања ко сте, почну да износе своје проблеме. Треба их разумети јер су управо тог дана добили решења о коришћењу станова, па је кренула бујица питања, да ли ће, ако се неко од њих запосли остати без стана, зашто је уговор на само једну годину и многа друга.



Новим становима највише су се обрадовала деца

Иако смо им рекли да смо ми само новинари, питања нису престајала, па смо хтели то или не, а није нам први пут, морали да покажемо довољно стрпљења да их саслушамо. Нису им помогла ни наша објашњења да управо долазимо са разговора са најодговорнијим људима општине везаним за социјалну политику и да смо управо причали о томе да им треба помоћи да пронађу неки посао, како би могли да издржавају своје породице. Њихова примања ни тада неће бити велика да би изашли из програма социјалног становања и због тога не треба доводити у питање њихов статус када су нови станови у питању.

СОЦИЈАЛНА ПОМОЋ

Гаскајући испред зграде теме се надовезују једна на другу.

Душко Ђокић из Ђаковице, рече нам да болује од

ангине пекторис и да не може ништа да ради, а нема при- мања. Он је са супругом и четворо деце добио стан овде, а још два сина су му остала да живе у колективном центру. Са новим станом је презадовољан, али плаши се да неће имати средстава да плаћа комуналије. Био је у социјалној служби, треба да уради промену адресе и за то ће му бити потребна одређена средства. Неспорно је да има права на социјалну помоћ, а треба да прође време да је добије, причају нам нешто разумније комшије уселене у ову зграду истог дана када и он. У разговор се укључује и његов син **Јован**. Каже нам да иде у седми разред и да је добар ученик. И њему се свиђа нови стан и не може да се упореди са условима у којима је живео у колективном центру. Очекује да ће сада да упозна нове другове у школи, а једино као замерку износи то што овде немају топли оброк који су имали у колективном центру. Прича нам, пошто је тата болестан неко други ће морати да иде до Ђаковице, јер су тамо имали кућу, која је нажалост уништена па је остао само плац. Требало би решити имовинска питања, а како ће и када то да ураде, не зна ни Јован.

УЗ БОЛЕСНУ МАЈКУ

Из метохијског дела прелазимо на косовско-по- моравски. Наш следећи саговорник је **Миодраг Станковић**, из села Жегре у околини Ђилана. Причамо му да смо недавно били доле, да се нико није вратио и да од повратка у ову средину највероватније неће бити ништа. Миодраг доле има земљу и плац, односно остатке темеља разрушене куће. Има и доста земље, али нема ко да је обрађује. Одређен број људи из Жегре тренутно живи у Горњем Кусцу, Будриги, Шилову и околним селима, али по његовом мишљењу ни они неће моћи да се врате у своје село. Једном је био доле и не иде му се. С разлогом.

Миодраг је киднапован 1999. године, испред своје куће. Одвели га у једну кућу и мучили два дана. После тога избацили у поље, у жито. Једва се довукао до српског села, одакле га, на његову срећу, KFOR одвео у болницу. Након тога с мајком је стигао у колективни центар Радинац. Иако има педесет година није се женио. А када мука потеря, лако не престаје, прича Миодраг. Мајка је имала шлог, сада је непокретна. Мора стално да буде уз њу. Плаћа лекове, памперс пелене, а све скупо. Превише за његов минималац од 8,5 хиљада динара, једино што му је пре- остало као успомена на радно место у фабрици радијатора у Ђилану. Свестан је да је ово социјални стан и не плаши се да ће га неко избацити, јер преко главе му је толико тога прешло да може све да истрпи, исповеда нам Миодраг Станковић своју тешку животну причу.



Миодраг Станковић са болесном мајком

Породица Костић



НИЈЕ СПАВАЛА

Након посете Станковићима, пењемо се степеницама на први спрат. **Небојша Костић**, је домаћин ове зграде. Објашњава нам да треба да врши ситне поправке, да се нађе на услузи болеснима и другима којима је потребна помоћ и да врши координацију између станара и општин- ских власти. Овом човеку, који у стану од четрдесетак квадрата живи са супругом, сином и кћерком то не пред- ставља никакве тешкоће. Зна какав је живот у колективном центру, нажалост једанаест година то искуство прошли су и његов син, ученик треће године средње школе за куvara и кћерка која похађа први разред средње школе, смер- модни креатор.

“Много је велика промена, живело се у доста тешким условима. У насељу четири породице, 16 чланова у једном улазу бараке. Галама, бука, деца нису могла да уче, нису имал свој мир. Доле смо живели у једној соби, син од 18 година, ћерка од 16 година. Кад треба да иде да спава, од- лазила је у тоалет да се пресвлочи. Сад имају своју собу, а првих дана нису веровали у то”, прича Небојша са пуно емоција.

“Прву ноћ кад је кћерка требало да заспи, питам је зашто не спава. Каже, мислим да сам негде у гостима, не могу да верујем да смо у свом стану”, надовезује се супруга **Јасмина** и додаје да су упркос свих невоља њена деца фина и послушна и, зашто не истаћи, врло добри ученици.

ТЕШКО У ГРАЦЕ

И док Јасмина кува кафу, ред је први пут смо у стану, Миодраг започиње своју избегличку причу.

“Моје село Граце налази се 13 километара од Приш- тине на магистралном путу према Косовској Митровици. Када смо 1999. године напустили село, добили смо од суседа Албанаца десет минута да се спремимо, уз претњу ако то не урадимо да ће да нас побију. Преча су деца него куће и све што је остало тамо. Узео сам мог југића, торбе, супругу и двоје деце и путовали смо три дана и две ноћи до Крагујевца. Одатле у колективни центар Радинац. Ос- тало већ знате. Имање је уништено. Њива од 70 ари се води на покојног оца, а кућа, поред самог магистралног пута, помоћна зграда, штала све спаљено. Нема се човек где вратити”, констатује Небојша.

Домаћинска породица Костић, свакако заслужује то име. Својим понашањем, уредношћу, културом и пре свега складним породичним животом.

Забележио: **Жељко Ђекић**



У ПОСЕТИ НАСЕЉУ ОРА “РАДИНАЦ”, ПОРЕД СМЕДЕРЕВА,
НЕКАДА НАЈВЕЋЕМ КОЛЕКТИВНОМ ЦЕНТРУ У СРБИЈИ

НАЋИ ЋЕ СЕ, ВАЉДА, РЕШЕЊЕ И ЗА НАС

У колективном центру ОРА - Сартид “Радинац”, како му је званично име, крајем 1999. године живело је преко 1300 избежлих и расељених лица. Једанаест година касније ишунуно ушочишће још има 19 породица избежлих са простора Хрватске и Босне и Херцеговине, са укућно 39 чланова и 103 расељеничке породице са 338 чланова. Мајтемајички речено, број оних који су ошшишли превазилази две шрећине и ша бројка свакако охрабрује, имајући у виду чињеницу да би ускоро сви колективни центри шребало да буду зашворени, а да његови становници добију адекватнији смештај.

НЕ ИСЕЉАВАМО - УСЕЉАВАМО



Зоран Радојковић

Пре одласка у посету овом центру у Смедереву смо се срели са **Зораном Радојковићем**, општинским повереником за избегла и расељена лица, који нам је рекао да сви они који још увек живе у Радинцу морају да схвате да овакав смештај не може да траје вечно.

“Људи који су напустили центар и пронашли нека алтернативни смештај, обилазећи своје некадашње комшије у кампу, сами им говоре да треба што пре да га напусте, јер још увек нису свесни где живе”, преноси нам њихова размишљања, општински повереник, наглашавајући да ова општинска власт не жели да исељава никога, већ напротив да проналази решења како би те људе уселили у нове и боље услове становања.

“Разлика је огромна и ми ћемо урадити све што је у нашој моћи да тим људима пронађемо боље услове живота. Оним лицима који нису ништа имали на Косову, помоћи ћемо да овде нешто имају. Људи који су нешто имали на Косову покушавају и само да нешто ураде, да направе сопствени дом и ми им у томе интензивно помажемо. Након почетне неверице они нам се сада и сами јављају, траже грађевински материјал и друге видове помоћи, а ми им свестрано излазимо у сусрет”, истиче Зоран Радојковић, додајући да се сада доста ради и на економском оснаживању избеглих и расељених лица.

ЈЕДАН ОБРОК

Колективни центар Сартид ОРА “Радинац”, смештен је тачно преко пута погона US STEEL-а, предузећа које још увек доноси сигуран доходак становницима Ђурђевог града.



Са домаћинима у шетњи насељем

У пратњи **Небојше Костића**, до пре два месеца такође становника овог насеља, упућујемо се у управну зграду где нас дочекују **Љиљана Лазић** и **Миодраг Кнежевић**, референти општинске управе, тренутно распоређени на рад у овом центру. Упознају нас са основним стварима, колико је људи тренутно овде, шта раде, како живе. Од њих сазнајемо да сви становници добијају кувани оброк бесплатно, плус један хлеб и сто грама меса. Храна се иначе допрема из кухиње Црвеног крста у Малој Крсни и доста је квалитетна. Кажу нам да имају грејање, струју и воду.

И референти центра су свесни да ће се одисеја ових људи у Радинцу ускоро завршити, јер, како нам рекоше, већ неке баракe, преузимају досадашњи власници. Журимо да пре мрака обиђемо насеље, иако се фебруарски дан одужио. Сунце, иако још увек зубато, мами становнике кампа из њихових соба.

МОЈИЋИ ИЗ СУВЕ РЕКЕ

Вредни су становници насеља. Користе сунчан дан како би очистили своје настамбе, истресли тепихе, опрали аутомобиле и коначно средили дворишта и стазе око барака од блата кога је зима оставила иза себе.

Испред једне од њих ступамо у разговор са породицом **Мојић**. **Слободан**, један од четворо браће, каже нам да је његова једанаесточлана породица овде стигла директно из



**Слободан
и Јован Мојић**

Суве Реке. “Нас четири брата, две снајке, мајка и троје деце, живимо овде у 16 квадрата, а имали смо кућу у улици Девет Југовића и стан у центру града. Ништа нисмо продали и једни смо од ретких из нашег града који то нису учинили”, прича нам Слободан, који је заједно са браћом радио у Балкан Белту. Тренутно прима минималаца, када има сезонских радова, не бира послове, а, како нам рече, најтеже му падају ови зимски дани, јер нема шта да се ради.



Рајка и Светлана

Његов брат **Јован**, напунио је педесет година, живи са супругом и сином. Кћерка му се удала у Крагујевац. Супруга **Снежана**, родом из Витине, прича нам да доста тешко живе, а највише им недостаје калоричнија храна за децу. Вредна је домаћица, види се то и по уредности куће.

Мојићи нам на крају кажу да би се лакше живело када би имали своју земљу. Ону из Суве Реке не могу да пренесу, али ни да продају. Цене су енормно мале. Желели би да им се изграде монтажне куће. То би им више одговарало него стан у зградама. Имали би окућницу, узгајали нешто, радили око куће.

РОЂЕНИ У КОЛЕКТИВНОМ ЦЕНТРУ

Ратку, расељено лице, изгледа да је толико збунила наша екипа да у првом тренутку није знала ни колико деце има. **Светлана**, стара годину и по, уплела се у мајчине ноге и ненаметљиво “позира” испред нашег објектива. И док се њој осмех на лицу може видети, за све време разговора њеној мајци то није пошло за руком. Она нам прича да нема никаква примања, да јој је у Гњилану све спаљено, да треба да вади документацију, али да јој за то треба пара. Ипак, деца иду у школу, а шта ће бити са њеном породицом у будућности показате време.

Из истог краја, тачније из Косовске Витине, у Смедереву је са двоје деце стигао **Добривоје Цветковић**. Њему је како и већини сународника кућа уништена. Остао само



Породица Цветковић

плац. Не мисли да је повратак могућ, а услови у којима живи овде нису најбољи. Ипак, овај педесетпетогодишњак има о коме да се брине. Након сина (20) и кћерке (18) рођених у Витини, пре петнаест месеци, добио је још једног наследника.

“Радио сам у конфекцији, друштвено предузеће “Летница”, као мајстор. У слободно време играо фудбал за локални “Моравац”, сада сам јако болестан”, рече нам Добривоје. Не може више да ради тешке послове, а од 8,5 хиљада минималца тешко може да се живи. Син му ове године завршава фризерску школу, а Добривојева жеља је да му некоко отвори салон. Обраћао се многим организацијама, а нас такође замолио да, ако ништа друго, обелоданимо ту његову жељу, па ако се нађе неко ко би могао да му у томе помогне, био би му вечно захвалан.

ГОЛУБОВИ ИЗ ЛИПЉАНА



Предраг Здравковић

Ми настављамо обилазак кампа и пажњу нам привлачи леп и уредно сређен голубарник испред једне од барака. И док фотографисамо голубове, ускоро се појављује и њихов власник. **Предраг Здравковић** (35), релативно млад човек, живи овде са супругом и двоје деце.

“Овде ми је и отац и буразер. Сви смо ту. Гледамо да продамо нешто доле у Сувом Долу поред Липљана, али тешко иде. Пале су цене. Нема повратка, јетко каже. Услови за живот лоши су и тамо и овде. У Смедереву бар има више слободе и више могућности да се нешто ради и заради. После шест година био сам доле. Албанци изграђују куће, српска тек покоја никне. Мале, па у односу на албанске изгледају као помоћне зграде. Ко се раније снашао, њему је нешто и урађено. Сада све иде много теже. Овде су почели да се граде станови за социјалу, можда ће неки и нас да западне. Говори се и о монтажним кућама. Да ли ће од тога нешто бити, видећемо. Једино знам да је тренутно стање најгоре. Прича се да ће да затварају камп. Можда је и време, само да нико не опстане на улици”, разумно размишља Предраг.

Питамо га одакле му љубав према голубовима. Још са Косова. Управо му је један од првих парова донео отац из Липљана, затим му је друг дао још један, па како нам рече, кренуло. Воли голубове и брине се о њима у овим тешким временима, када многи други, нажалост, немају прилике да се брину и о својим најмилијима. Кажу да је то врлина добрих људи.

Забележио: Жељко Ђекић



ОТВОРЕНЕ КАНЦЕЛАРИЈЕ КИРС-А НА КИМ*

Институција	Име и Презиме	Радно место Функција	Број телефона	Е/mail адресе
Грачаница	Драган Велић	Покрајински координатор	038/64605	dragan.velic@kirs.gov.rs
Општина Приштина	Радмила Тркља	Опш. повереник за избеглице	038-65-522 065-439-3712	pristina@kirs.gov.rs
Општина Косово Поље	Кујачић Јово	Опш. повереник за избеглице	064-541-9250	kosovopolje@kirs.gov.rs
Општина Липљан	Саша Морача	Опш. повереник за избеглице	064-87-37-487	lipjan@kirs.gov.rs
Општина Обилић	Милош Мишић	Опш. повереник за избеглице	028-467-701, 028-467-700 064-059-6083	obilic@kirs.gov.rs
Општина Штрпце	Вања Пужић	Опш. повереник за избеглице	064-880-1820 0290-70-527	strpce@kirs.gov.rs
Општина Ѓњилане	Предраг Николић	Опш. повереник за избеглице	0280-77-414 064-091-7542	gnjilane@kirs.gov.rs
Општина Витина	Душан Васић	Опш. повереник за избеглице	0280-88-131 064-45-48-217	vitina@kirs.gov.rs
Општина Ново Брдо	Иван Ђорђевић	Опш. повереник за избеглице	064-43-92-111	novobrdo@kirs.gov.rs
Општина Косовска Каменца	Бобан Тасић	Опш. повереник за избеглице	064-312-1308 064-368-9280 ; 0280-75-013	kosovskakamenica@kirs.gov.rs
Општина Косовска Митровица	Жељко Вукосављевић	Опш. повереник за избеглице	028-425-035 064-988-2200	kosovskamitrovica@kirs.gov.rs
Општина Звечан	Дејан Миловић	Опш. повереник за избеглице	028-664-726, 065-5782-788	zvecan@kirs.gov.rs
Општина Зубин Поток	Саша Касаловић	Опш. повереник за избеглице	064-363-3879	zubinpotok@kirs.gov.rs
Општина Лепосавић	Слађан Радосављевић	Опш. повереник за избеглице	028-83-387 064-863-5832	leposavic@kirs.gov.rs
Општина Вучитрн	Драгница Аритоновић	Опш. повереник за избеглице	064-550-4967	vucitrn@kirs.gov.rs
Општина Пећ	Бранко Манојловић	Опш. повереник за избеглице	039-467-614	pec@kirs.gov.rs
Општина Исток	Дејан Богићевић	Опш. повереник за избеглице	029-276-930	istok@kirs.gov.rs
Општина Ораховац	Дејан Баљошевић	Опш. повереник за избеглице	064-535-9001 064-987-3262 029-276-930	orahovac@kirs.gov.rs
Општина Гора	Сунај Зулфикари	Опш. повереник за избеглице	+37744335287	

* Комесаријат за избеглице Републике Србије отворио је на простору КиМ своје канцеларије у више општина. Због великог интересовања расељених лица објављујемо имена и контактне општинских повереника, како би се наши корисници могли обратити истима за помоћ при повратку.

ОДЈЕЦИ СА “ИДИ-ВИДИ” ПОСЕТЕ ПРИЗРЕНСКОМ НАСЕЉУ ПОТКАЉАЈИ



Јовица Тасић, заинтересован за повратак у Призрен, након обиласка остатака свој дома, затражио је да му се омогући да остане и сачека стварање услова за реконструкцију његове куће. Таквом захтеву су се спонтано прикључили и остали учесници посете.

ОСТАЈЕМ ОВДЕ

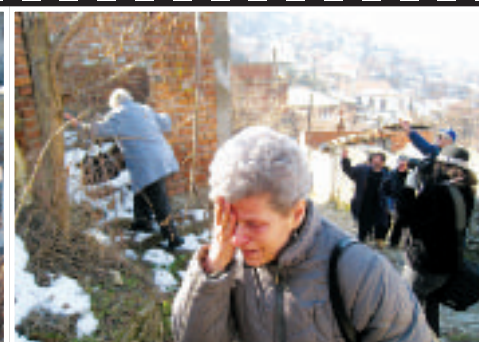
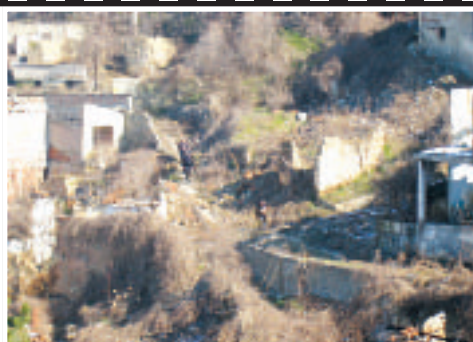
Рекло би се посета као и свака друга до сада. Пуна емоција и неверице да ће се најзад кренути са градњом и стварањем услова за повратак.

НОЋЕЊЕ У ЦЕНТРУ

Ипак, сама организација ове посете имала је сасвим другачији мотив. Захваљујући сарадњи Данског савета за избеглице (ДСИ) Србије и ДСИ Косова, ДСИ Србије је у пројекту подржаном од UNHCR-а Србије, реализовао ИДИ-ВИДИ посету расељених лица која су 1999. Године, напустили своје домове у најстаријем призренском насељу, Поткаљаји.

ВРАЋАЈУ СЕ УЧЕНИЦИ У БОГОСЛОВИЈУ

Све присутне је обрадовала информација оца Михајла да ће на јесен почети настава у Призренској Богословији, у којој ће, у прво време, наставу похађати десетак ученика. Повратак ученика Богословије у њихову матичну зграду у Призрену, биће још једна подршка одрживости повратника и оних који тек намеравају да се врате.





ПОСЕТА



Новина у досадашњим организацијама сличних посета била је та да је група три дана боравила у Призрену. Расељени су били смештени у хотелу у центру Призрена. То је била јединствена прилика да заинтересовани након званично утврђеног плана посете обићу своје пријатеље Албанце, Турке и остале. И расељени, потенцијални повратници, су ту прилику максимално искористили. Скоро да и нису боравили у хотелу. До раних јутарњих сати дружили су се са својим пријатељима и комшијама. Двоје корисника који су по први пут од егзодуса посетили свој град, и који су са највећом неверицом кренули на пут, веома брзо су променили понашање. Нису чак ни спавали у хотелу већ код својих пријатеља. То и јесте био циљ организатора, непосредно стицање информација о безбедносном стању и расположењу примајуће заједнице за прихват повратника.

ПРИВРЕМЕНИ СМЕШТАЈ

Посета Поткаљаји је прича сама за себе. Након обиласка својих кућа са којих се као на длану види читав град, **Јовица Тасић** и **Момо Павићевић** су организаторима поставили питање, да ли постоје услови да им се одмах обезбеди привремени смештај, како се не би враћали већ остали да чекају почетак изградње својих кућа. У двориштима срушених кућа у Поткаљаји, на сваком кораку, пуно висибабa весело очекују своје власнике. Сакупљамо их и крећемо у центар града. Пун као и обично. Као у кошници. Млади парови у шетњи Шадрваном, Призренци и Призренке, знатичељно питају одакле нам висибабe. Ни да помисле да су им на



домак руку, на неколико десетина метара од њих. Сликамо се за успомену у порти Саборне цркве и испред Шадрванске чесме, верујући у предање да ће се, онај ко попије воду са ње, ускоро вратити да живи у Призрену. То нам је искрена жеља.

ДРУГАЧИЈА АТМОСФЕРА

На састанку у општини, такође сасвим другачија прича од оне од пре коју годину, када се причало да пара нема. Сада се расељенима дају сасвим реална обећања да ће се средства обезбедити у току наредних месеци, само треба да се диференцирају прави и озбиљни повратници како куће не би биле празне. Своје учешће овој активности дао је и представник Српске православне цркве, **отац Михајло**, који је по благослову владике Теодосија, поздравио скуп, намере расељених да се врате и спремност општине и осталих актера да помогну процес повратка.

Текст: **Златко Маврић**
Фотографије: **Горан Томић**

ОБАВЕШТЕЊЕ

Позивају се расељена лица из насеља Поткаљаја, заинтересована за повратак, да се ради евиденције и сачињавања базе података, јаве Удружењу "Свети Спас" Београд, Балканска улица 25 или на телефон 011 /2686-161.



У ПОСЕТИ НЕБОЈШИ ДРЉЕВИЋУ ПРЕДСТАВНИКУ СЕЛА ЖАЧ

ОДРЖАЛА НАС ЈЕ ЧВРСТА ВОЉА



Црква нам је такође много помагала, од првог дана води рачуна о нама, али ми морамо да схватимо да највише сами себи можемо да помогнемо, а то смо и чинили све ово време, наставља Дрљевић

РАД НА ПРВОМ МЕСТУ

“Ни ми нисмо седели скрштених руку, увек се нешто радило. На почетку је мало каснила механизација, срећом, бога има па нам је подарио лепих дана. Узорали смо и засејали 16 хектара пшенице, засадили 20



Дрљевићи по доласку у Жач...

“Од марта прошле године, отишао смо овде направљено је 19 кућа. Између 12 и 15 представника породица стално је присутно. Неки оправдано морају да оду до централне Србије накратко, али одговорно тврдим да у насељу никада није отишло 12 породица. Били смо у шатору тачно девет месеци, тако да нам улазак у ове куће представља велику промену на боље. Да нисмо имали чврсту вољу, поред свих недаћа које су нас задесиле, тешко бисмо отишли овде. Исто тако, велику захвалност дужујемо Министарству за заједнице и повратак и његовом доскорашњем првом човеку Саши Рашићу, као и службеници за повратак у оштини Исток Весни Маликовић, који су нам помогли у штреницима када нам је било најтеже”, истиче Небојша Дрљевић, додајући да је захвалан и Влади Србије, која је издвојила средства за две куће, чија је изградња управо у току.

Забележио: Жељко Ђекић

ари јагода. Лично сам посадио 10 ари јагода овде у кућу, на својој земљи. И некако се одмах боље осећам. Мора човек нешто да ради, нечим да се бави, много је то боље него да седи и чека туђу помоћ. Онај ко је научио да ствара тај ће и даље да ради, онај ко није тај ће цабе да седи и да чека. Мислим да ћемо ми сви да радимо, вредни су Жачани. “Имамо доста земље и 11 година је било дуго да је други користи. Надам се да ћемо сад посадити мало воћа, а мораћемо да сачекамо да се време пролепша, па да опет кренемо са орањем”.



... и данас у својој кући.

НАЈМЛАЂИ ЖАЧАНИ



жељу испунити, приликом наредног сусрета.

А најмлађа **Јована** је прави ђаволак. Има пет година, иде у вртић и обожава да се игра са својим вршњацима. Најбоља другарица јој је Тамара, јако лепо уме да рецитије што нам је и показала. На крају, сви они, као знак захвалности што смо их посетили, поклонилисе нам по један цртеж.

прича нам Небојша уз кафу и ракију, док седимо у касним вечерњим сатима, у његовој лепо намештеној кући.

С ПОРОДИЦОМ ОД ПОЧЕТКА

Око нас се играју његово троје деце. Небојша је учинио храбар потез, да на самом почетку врати комплетну породицу, која је све време била овде уз њега, спавајући под шатором.

“Да живим ја овде, а породица у Србији, није долазило у обзир. Старија ћерка Блаженка имала је девет месеци када смо избегли. Душан и Јована су рођени у централној Србији, али када смо дошли, рекли су да не желе више да иду одавде. Остаћемо у Жачу, договорили смо се тада, и ево нас и данас овде. Деца иду у школу у Осојане, млађа ћерка у вртић. Добро уче. Проблема је било са књигама, али из разних донација смо и то решили. Деца су добила и компјутер, још само да набавимо интернет, па ћемо имати много бољу везу са светом. Данас је то деци потребно и ја ћу их подржати у томе”, наставља Небојша.

ПОДРШКА СУПРУТЕ

За разлику од њега, супруга је много мање говорљива. Каже да не воли да прича за новине. Ипак, успевамо да извучемо понеку реч. Све време је пружала подршку супругу, била уз децу током многобројних напада и провокација, бавећи се уз то, пуних девет месеци, тешким пословима домаћице у изузетно нехуманим условима. А за жену, посла увек преко главе. Скувај, пери, пеглај и дан брзо прође, каже нам она. Сада је много лакше. Имају купатило, складно намештену кухињу, а ускоро ће бити још боље, нада се

Дрљевићи имају троје деце. Најстарија **Блаженка** иде у 6 разред основне школу у Осојану. Добра је ученица, а школске часове дели са још девет другова и другарица, колико их има у одељењу. Каже да се навикла овде, да је много лепше у кући него у шаторима, а слободно време тренутно проводи углавном у кући. Док је у два километра удаљеном Осојану нађе времена да са другарима одигра партију стоног тениса, а на лепо уређеним теренима испред школе, често заигра одбојку, али и несвојствено девојчицама и фудбал. Навија за Црвену звезду исто као и њен десето-годишњи брат **Душан**.

А он нам, док одрасли причају о озбиљним темама, каже да је у Жач дошао на Васкрс. Воли да иде у школу, јер тамо има другаре са којима се игра. Воли кошарку, али изнад свега фудбал. Ватрени је навијач Звезде и волео би да има Звездин дрес. Обећали смо му ту

она. Пре неки дан је са децом била у Смедеревској Паланци да обиђе своје и каже да су једва тамо издржали два дана. На свом је ипак најлепше. Ипак, признаје да је било тренутака када се била баш уплашила за децу.

СТВОРИЛИ УСЛОВЕ ДРУГИМА

Каква је ситуација данас, када је безбедност у питању, питамо Небојшу. “Тренутно је KFOR још присутан. Има појединачних провокација и даље, али не обраћамо много пажњу на то. Као да се ништа не дешава. Живимо свој живот, а они нека живе свој”, разјашњава Небојша, додајући да је ова група истрајала у повратку и опстанку овде, а да на пролеће очекује да и други Жачани искажу храброст и врате се на своју земљу. Они су им утабали пут и створили много боље услове од голе ледине и порушених кућа који су њих дочекали.

“Граде се сада две куће које финансира Влада Србије. То значи да ће се вратити још две породице. Иначе, има доста људи заинтересованих за повратак. Видели су и чули да смо прошли све и свашта. Ипак, уверен сам да овде може да се живи. Што нас више буде, биће нам лакше. Нас је одржала само чврста воља. Ми смо Жачани такви људи, можемо да трпимо све и свашта, наравно до одређених граница”, истиче Небојша Дрљевић, представник Жача, села о коме се толико писало када су их провоцирали, нападали и рушили им тек започете куће. Данас, када су уселили у нове куће, када је ситуација релативно мирна, готово их нико и не посећује, а камо ли да пише о њима. А волели би...

Фотографије: **Златко Маврић** и **Горан Томић**

ВЛАДИКА ТЕОДОСИЈЕ И КОМАНДАНТ KFOR-А ЕРХАРД БИЛЕР СА ЛИТУРГИЈЕ У ПРИЗРЕНУ ПОРУЧИЛИ СРБИМА У РАСЕЉЕНШТВУ

ВРАТИТЕ СЕ



Командант KFOR-а Ерхард Билер поручио је свим Србима који живе у Србији или у другим местима ван Косова да се “заиста могу вратити, јер стање сигурности на Косову омогућава њихов повратак”. Епископ рашко-призренски истакао је да “зде су се вратили свештеници и свети литургија тамо ће и народ да се врати”. Литургија у храму Св. Ђорђа у Призрену је присуствовало око 300 верника са Косова и Метохије.

“Знам да одговорни људи припремају све за повратак расељених Срба и не видим никакве проблеме по том питању. Да има проблема број војника KFOR-а

не би био смањен”, рекао је Билер након што је, средином фебруара, присуствовао литургији у храму Светог Ђорђа у Призрену.

Командант KFOR-а је своју тврдњу о побољшаној безбедности поткрепио тиме што, како је рекао, “данас у центру Призрена слободно шета више од стотину Срба који су дошли на литургију”.

Епископ рашко-призренски и косовско-метохијски **Теодосије** истакао је да је његов задатак и највећа жеља да се Срби врате у град на Бистрици.

Теодосије је, после свете литургије коју је у Саборном храму Светог Ђорђа служио са епископом диоклетским **Јованом**, рекао да је у Призрену након обнове појединих православних храмова почео да се обнавља и живот.

“Србе ћемо вратити тако што смо прво поставили свештенике у храмове, а тамо где су свештеници ту је света литургија, а где се служи литургија ту је и народ”, истакао је епископ. Теодосије је навео да у Призрену живи само осамнаест Срба и да су они “залог” да би се и други вратили.

Посебно је нагласио да је “његова велика жеља” да у Призрену почне са радом Богословија. “Богословија би постепено требало да се врати у Призрен, јер сви знамо да је овде Богословија радила и у турско време и у најтеже време ратова и у послератним периодима”, казао је Теодосије. (Ш. А.)

РУСКИ ДЕДА МРАЗ НА КОСОВУ И МЕТОХИЈИ

Као сва деца света, деца Косова и Метохије чекају Деда Мраза да им испуни жеље. Пишу му писма. Надају се да он мисли на њих и да ће доћи у њихове школе, у места која су доста удаљена. Деца верују да ће им се жеље испуни. Деца верују и он Роман, сликар и иконописац долази из брајске Русије, доноси пола шоне дечијих играчака за децу Косова и Метохије.

Доноси осмехе и поздраве од пријатеља, деце из Русије. Прате га **Снегуроцка-Ања**, Зеца његов син **Роман** и **Снешко Белић-Гијев**.

Облачим предиван костим лисице, наранџасти сарафан, који су донели, и спремни смо да играмо представу за децу и делимо поклоне.

Деца се радују и помажу Деда Мразу да излечи болесну ногу, да им подели поклоне. Њихове жеље испуњава бог, јер су они анђели. Деда Мраз им дели поклоне, а деца се радују и певају. И тако од Штрпца, Ораховца, Гњилана, Гораждевца, Коретишта, Лапљега Села, деца певају са играчкама у рукама. Осмеси, срећа

што неко мисли на њих и зна да нема света ни планете где не може стићи дете, јер све дечије стазе воде од игре до слободе.

Деда Мраз (Роман) је човек који има велико дечије срце. Деца га разумеју и узвраћају му љубављу и поверењем. Допишују се са пријатељима из Русије и радују се новим сусретима или у Русији или у Србији.

Зорица Јовановић*

(*аутор текста је глумица из Београда)





Ромске породице у Косовској Каменици...



... и Призренци у насељу Појкаљаја.



*Повраћници у Ойрашке:
Драžослав Вулетић са верним чуваром Џекијем...*



... Пејtko, Снежана, Лазар и Тамара Милетић.



Дрљевића у Јач...

Повраћак најмлађих:



... и Лазића у Кош.

Фото: Златко Маврић, Горан Томић и Жељко Ђекић

ГОРАН БОГДАНОВИЋ , МИНИСТАР ЗА КОСОВО И МЕТОХИЈУ

ПОПИС САМО У ОРГАНИЗАЦИЈИ УН



Срби ће учествовати у попису становништва од 1. до 15. априла на КИМ, само уколико се буде одвијао у оквирима Резолуције 1244 и уколико га у срединама у којима су у већини Срби буде организовала нека агенција УН. У суклопном, Влада Србије неће позвати Србе да учествују у попису становништва који организују косовске институције.

Министар за КИМ Горан Богдановић, каже да ће од разговора које представници Владе воде са званичницима институција ЕУ зависити коначна одлука. Он објашњава да су се представници ЕУ интересовали за став владе и евентуалну помоћ у српским срединама, “нарочито на северу” поводом предстојећег пописа, који је први попис на Косову после три деценије.

“Наш став је потпуно јасан - ми не можемо да прихватимо да попис обављају косовске институције у које српска заједница нема поверења, посебно после избора на којима је било масовне крађе у српским срединама. Можемо само да замислимо како би то изгледало са пописом, који је много важнији него избори”, каже министар и додаје да је на ту тему разговарао и премијер **Мирко Цветковић** са комесаром за проширење ЕУ **Штефаном Филеом**.

Богдановић каже да се у првом реду поставља питање критеријума, а један од главних на коме инсистира Београд је да у попис буду укључени и интерно расељени.

“Они су спомињали аргумент да Албанци неће пописивати дијаспору и да не треба пописивати ни интерно расељене. Ми сматрамо да је то вештачка и ризична паралела. Зна се да Албанци са Косова врло често имају дуплу или вишеструку регистрацију: на Косову, у Македонији, често и у некој трећој земљи”.

Последњи свеобухватни попис на територији КИМ спроведен је 1981. године, док су 1991. године Албанци бојкотовали попис, а 2002. попис у покрајини није спроведен.

Овогодишњи попис становништва на територији Србије, који је требало да се обави у априлу, одложен је за октобар ове године.

Чланице Уније

Божур – Смедеревска Паланка, Француска 20, тел: 026/313-893, e-mail: bozur@verat.net

Глас Косова и Метохије – Београд, Скадарска 40а/II, тел: 011/275-4436, e-mail: gkim@eunet.rs, www.glaskim.rs

Завичај за повратак – Крагујевац, др Јована Ристића 212, тел: 034/387-714, e-mail: zavico@infosky.net

Југ – Краљево, др Љубинка Ђорђевића 31, тел: 036/320-430, e-mail: agrkovic@yahoo.com, aleksandargrkovic@unijakm.org

Свети Никола – Луја Адамича 26 Д, Нови Београд, Тел/факс: 011/26-06-930, e-mail: svnikola@sctnet.ty

Свети Спас – Београд, Балканска 25, тел: 011/2686-161, e-mail: svetispas@eunet.rs, www.svetispas.org

Срећна породица – Ниш, ТПЦ Калча ламела Д, I спрат, бр. 121, тел: 018/290-066, e-mail: vulicevicr@bankerinter.net

Унија – Канцеларија у Београду – Крунска 15, тел: 011/324-5410, 323-1005, 303-5392; Факс: 303-5393
e-mail: unijakm@eunet.rs, www.unijakm.org

Унија М – Грачаница бб, Приштина, +381(0)38 227 987, +381(0)62 518 108, +377(0)44 897-578,
e-mail: program@unijamkosovo.org, programunijam@yahoo.com

УНИЈА ИНФО – Главни и одговорни уредник: **Желько Ђекић**; Уређивачки одбор: **Златко Маврић** (председник), **Весна Петковић**, **Радмила Вулићевић** и **Богдан Меанџија** (чланови); Технички уредник: **Гордан Блажић**; Насловна страна: **Горан Томић**
Адреса редакције: Крунска 15, 11000 Београд, тел/факс: 011/323-1005; Факс: 303-5393; e-mail: unijakm@eunet.rs
Штампа: “Maxima Graf”, Петроварадин; Тираж: 5000 примерака; Бесплатан примерак; ISSN 1820-3531, COBISS.SR-ID 117382153